

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение «Средняя общеобразовательная школа с. Аянгаты Барун-Хемчикского кожууна Республики Тыва».

«Согласована»

Заместителем директора по УВР

Ооржак Ооржак Е.С.
« 26 » 08 2023г

«Утверждена»

Директором МБОУ СОШ

с. Аянгаты
Нокар О.Б.
Приказ № 48
От « 26 » 08 2023г

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

по родному (тувинскому) языку

(наименование учебного предмета, курса, дисциплины)

11

(класс)

Уровень образования: среднее общее образование

Количество часов год: 34, в неделю: 1

Уровень: Базовый

Учитель: Монгуш Долаана Андреевна

Программа составлена на основе Федерального закона от 29.12.2012г № 273 ФЗ «Об образовании в РФ», требований к результатам освоения федеральной образовательной программы основного общего образования ОФКС-тин негелделеринге дууштур ортумак нииги өөредилге черлеринге 5-11 класстарынга тыва дылдын чижек программалары.

Учебник: А.К. Ойдан-оол, Б.К.Ондар, К.Б.Доржу, Е.М.Куулар «Тыва дыл. 10-11 класс».
Кызыл, 2007

2023-2024

(учебный год)

Тайылбыр бижик

11-ги класстын тыва дыл эртемнин ажилчын программазын кол ниити өөредилгениң 5-9 класстарына «Төрээн (тыва) дыл» эртемнин чижек өөредилге программасына (К.Б. Доржу, Ч.А. Сарыглар) даянып тургускан.

5-9 класстарның «Төрээн (тыва) дыл» деп чижек өөредилге программы (улаштыр – Программа) Кол ниити өөредилгениң федералдыг күрүне стандартына дүүштүр тургустунган (улаштыр – КНӨ-нүн ӨФКС). Программаның өзээ кылдыр эге болгаш кол ниити өөредилгениң аразында харылзаалыының принциви салдынган. Программада өөреникчилерниң чугаа чорудулгазын улам ыңай сайзырадыры көрдүнгөн: шын бижилгениң чаңчыл, мергежилдерин, медреселдиг номчулганы, аас чугааның утказын долузу-биле билип алырын, төрээн дылына хостуг, шын болгаш тода чугаалаарын хевирлээри. Төрээн дылына өөредилге уругларның ниити делегей көрүүшкүнүн делгемчидер, чогаадыкчы салым-чаяанын сайзырадыр, чаагай мөзү-бүдүш дугайында билиин болгаш чугаа чорудулгазының культуразын улам бедидеринге дузалаар. Ынчангаш «Төрээн (тыва) дыл» эртеми кол ниити өөредилгениң сорулгаларын чедип алырына улуг ужур-дузалыг.

аас болгаш бижимел чугааны, диалог болгаш монологту ылгаар;

бодунуң чугаазын чогаадыглар бижип сайзырадыр (тоожуушкун, угаап боданыышкын);

аас-биле диалогту тургузар: айтырыг-харыы тургузары, бир кижини (улусту) чугааже хаара тудар, кандыг-бир темага бодалын солчур;

монологту тургузар: тоожуушкун, чурумал, угаап боданыышкын;

аңгы-аңгы байдалдарда (албан ёзулуг азы хостуг: эш-өөрү, чоок улузу-биле) харылзажылга үезинде чугаа нормаларын сагыыр.

Чугаа болгаш чугаалажып харылзажыры

- бодунуң чугаазын чогаадыглар таварыштыр сайзырадыр: бодунуң сактыышкыннарын чогаадыг-тоожуушкунга, чурук-биле ажилга (кайы-бир черниң, кижиниң (портрет), болуушкуннуң чурумалы) азы кандыг-бир бердинген темага хамаарышкан чогаадыг-угаап бодаашкынга илередир;

харылзажылганың аңгы-аңгы байдалдарында (албан ёзулуг азы хостуг) чугаа нормаларын сагыыр;

Сөзүглел сөзүглелдин темазын болгаш кол бодалын тодарадыр;

сөзүглелдин делгеренгей болгаш кыска планын тургузар;

кандыг-бир тодаргай темага материалды чыыр болгаш ону чаңгыс аайлап тургузар;

Морфология

кылыг сөзүнүң тускай хевирлери – причастие болгаш деепричастиени тодарадыр;
причастиениң болгаш деепричастиениң грамматиктиг утказын
тодарадыр, морфологтуг демдектерин, синтаксистиг ужур-дузазын тайылбырлаар;
причастиениң үезин (эрткен, келир, болгалак) тодарадыр;
тыва дылдың деепричастиелерин аңгылаар: каттышкак, кожаланчак, эрткен,
болбас, үдекчи, кызыгаарлаар деепричастиелер;
сөзүглелден причастиелиг болгаш деепричастиелиг бөлүглелдерни тодарадып
тывар;

- причастиелиг болгаш деепричастиелиг бөлүглелдерниң
синтаксистиг хүлээлгелерин тодарадыр;

Синтаксис

сөс каттыжышкынының холбажыр аргазын тодарадыр:
башкарылга, хамааржылга, каттыжылга; сөс каттыжышкынының
синтаксистиг сайгарылгазын кылыр;

ийи чугула кезигүннүг болгаш чаңгыс чугула
кезигүннүг домактарны ылгаар; домактың
чугула кезигүннерин танып тывар;

сөглекчиниң хевирлерин ылгаар болгаш адаар: кылыг сөстүг бөдүүн, кылыг
сөстүг составтыг, ат сөстүг составтыг;

сөглекчиниң составында модальдыг сөстөрни танып тывар;

домактың ийиги черге кезигүннерин танып тывар: дорт болгаш
доора немелделер, тодарадылга болгаш капсырылга; үениң, туруштуң, кылдыныг
аргазының, чылдагаанның болгаш сорулганың, хемчегниң байдалдары;

делгеренгей болгаш делгеренгей эвес бөдүүн домактарны ылгаар;

чаңгыс чугула кезигүннүг домактарның хевирлерин ылгаар: тодаргай арынныг
домак, тодаргай эвес арынныг домак, арын чок, ат домаа;

чаңгыс чугула кезигүннүг домактарның тургузар; долу болгаш долу эвес домактарны
ылгаар;

домак сөстөрни чугаага ажыглаар;

нарынчы болгаш нарынчыттынмаан домактарны
ттынган тодарадыр; домактарны ыл

нарынчы
ттынган

чаңгыс аймак кезигүннерни, тускайлаан кезигүннерни;
причастиелиг, деепричастиелиг, деңнелгелиг бөлүглелдерни; адалгалар, киирилде
сөстөр, киирилде домактарны танып тывар болгаш ылгаар;

чаңгыс аймак кезигүннерниң каттыжар аргаларын тодарадыр: үн
аяны азы чагырыштырбас эвилелдер; чаңгыс аймак кезигүннерниң
түңнекчи сөстөрнү тывар;

чаңгыс аймак болгаш чаңгыс
аймак эвес тодарадылгаларны
тодарадыр; делгеренгей
болгаш делгеренгей эвес
адалгаларны тывар;

киирилде сөстөр, киирилде домактарны ылгаар;
нарынчылтынган домактарга бижик
демдектерин болгаш үн аянын сагыыр;
домактарның синтаксистиг
сайгарылгазын кылыр.

Өске кижиниң чугаазын дамчыдар аргалар

өске кижиниң чугаазын дамчыдар аргаларны тодарадыр: дорт
болгаш доора чугаа; авторнуң сөстери; дорт болгаш доора
чугаалыг, цитаталыг домактарга бижик демдектерин сагыыр;
сөзүглелде өске кижиниң чугаазын танып тывар;
цитаталарны аас болгаш бижимел чугаага ажыглаар;

Нарын домакты танып тывар

чагырышпаан болгаш чагырышкан нарын домактарны ылгаар;
чагырышпаан болгаш чагырышкан нарын
домактарның каттыжар аргаларын тодарадыр;
чагырышпаан болгаш чагырышкан нарын
домактарны тургузар;
нарын домакта кол болгаш тайылбыр домакты ылгаар;
чагыр нарын домакта тайылбыр домактарның янзыларын тодарадыр;
ышкан

чагыр
ышкан
чагырышкан нарын домактың болгаш нарын синтаксистиг
конструкцияның синтаксистиг сайгарылгазын кылыр;
нарын синтаксистиг конструкцияны танып тывар;
нарын синтаксистиг конструкцияның кезектериниң аразында синтаксистиг
харылзааларны аңгылаар;

Пунктуация

нарынчылтынган, нарын, дорт чугаалыг, цитаталыг домактарга
бижик демдектерин шын ажыглаар;
тире болгаш дефистиң ажыглалын
ылгаар.

11-ги класстың тыва дыл кичээлинин календарь-тематиктиг планы

№	Теманың ады	Шагы	Ай, хүнү	
			план	факт
1	Дыл эртеми болгаш ооң бөлүктөри.	1	07.09.	
2	Амгы үедө тыва дылдың ажыглалы (sms-чагаалар, интернет четкизи дээш о.ө).	1	14.09.	
3	Шын бижилгенин берге таварылгалары.	1	21.09.	
4	Шын бижилгениң дүрүмнөри. Тудуштур,	1	28.09.	
5	дефистеп, аңгылап бижиир нарын сөстөр.	1	05.10.	
6	Т-д, п-б деп уннернин ужуктерин шын бижири.	1	12.10.	
7	Т-д, п-б деп уннернин ужуктерин шын бижири.	1	19.10.	
8	Хыналда ажыл.	1	26.10.	
9	Частырыглар-биле ажыл.	1	09.11.	
10	Сөс каттыжышкыннары, ооң кезектериниң аразында холбажыр аргалары: башкарылга, хамааржылга, каттыжылга.	1	16.11.	
11	Ч/с. Созуглел-биле ажыл. Сөс каттыжышкыннарының домак тургузарынга ужур-дузазын сөзүглелдерге сайгарары.	1	23.11.	
12	Бөдүүн домак. Домактың чугула болгаш ийиги черге кижигүннөри, оларның илереттинери. Чаңгыс болгаш ийи чугула кижигүннүг домактар.Сорулгазынын аайы-биле домактарнын янзылары.	1	30.11.	
13	Домактарның нарынчылтынар аргаларының дугайында.Чаңгыс аймак кижигүннөр-биле нарынчылтынары, оларга бижик демдектери.	1	07.12.	
14	Тускайлаан кижигүннөр-биле нарынчылтынары, оларга бижик демдектери.	1	14.12.	
15	Делгереңгей кижигүннөр-биле (причастиелиг, деепричастиелиг база деңнелгелиг бөлүглелдер-биле) нарынчылтынары, оларга бижик демдектери.	1	21.12.	
16	Кирилде сөстөр болгаш кирилде домактар-биле нарынчылтынары, оларга бижик демдектери, интонацияның ужур-дузазы.	1	28.12.	
17	Ч/с. Бөдүүн домакты нарынчыдар аргаларны аас болгаш бижимел чугаага шын ажыглаары.	1	11.01	
18	Нарын домактарның хевирлери. Нарын домакта бөдүүн домактарныңкаттыжар аргалары: кожумактар, эвилелдер болгаш эвилелзиг сөстөр, эдеринчилер болгаш дузалал аттар, артынчылар, үн аяны.	1	18.01	
19	Чагырышпаан нарын домактарда кирип турар бөдүүн домактарның утка талазы-биле харылзаазы, ону илередир аргалары.	1	25.01	

	Чагырышпаан нарын домактарга бижик демдектерин салыры.			
20	Ч/с. Чагырышпаан нарын домактар кирген сөзүглелдерниң сайгарылгазын кылыры.	1	01.02	
21	Хыналда ажыл	1	08.02	
22	Чагырышкан нарын домактарда кирип турар бөдүүн домактарның утка талазы-биле харылзаазы.	1	15.02	
23	Чагырышкан нарын домакта кол болгаш тайылбыр домактар, оларның холбажыр аргалары.	1	22.02	
24	Чагырышкан нарын домактарга бижик демдектери	1	29.02.	
25	Ч/с. Чагырышкан нарын домактар кирген сөзүглелдерниң сайгарылгазын кылыры.	1	07.03.	
26	Хыналда ажыл.	1	14.03.	
27	Нарын синтаксистиг конструкцияларның (хөй кезектерлиг нарын домактарның) тургузуу, кезектериниң аразында харылзаалар. Оларга бижик демдектери.	1	21.03.	
28	Нарын синтаксистиг конструкцияларның синтаксистиг сайгарылгазын кылыры.	1	04.04.	
29	Ч/с. Лингвистиктиг чогаадыг	1	11.04.	
30	Дорт чугаа.Диалог. Цитата.	1	18.04.	
31	Сөзүглел дугайында билиг. Сөзүглелдин кол демдектери (кезектерге чардынары, уткалыг кезек болуру, харылзаалыы	1	25.04.	
32	Сөзүглелде домактарның болгаш кезектерниң харылзашкан аргалары. Абзацтың сөзүглелдин кезектеринге чардынар аргазы болуру.	1	02.05.	
33	Чечен чогаал стилиниң өске стильдерден оназагайы. Сөзүглелде чурумал, тоожуушкун, угаап боданыышкын кылдыр бижиттинген детальдарны сайгарар чуруму	1	16.05	
34	Түңнел хыналда ажыл	1	23.05.	

8 КЛАСС

Доозукчу дараазында чүүлдерни кылып өөренип алыр:

Дыл дугайында ниити билиглер

— улустуң аас чогаалын, чечен чогаалының дылын ылгаар; тыва улустуң аас чогаалын, чечен чогаалын, төөгүзүн, культуразын шинчилеп өөрениринге тыва дылдың чугулазын билир;

Синтаксис

— нарын домак иштинде бөдүүн домактарның аразында синтаксистиг харылзааларны илередир аргаларны ылгаар: кожумактар, эвилелдер, эвилел (зиг) сөстөр, эдеринчилер, артынчылар, дузалал аттар, үн аяны;

— сөс каттыжыышкыннарында болгаш домактарда синтаксистиг харылзааларны (деңнежилге, чагыржылга) тодарадыр;

—

9 КЛАСС

Доозукчу дараазында чүүлдерни кылып өөренип алыр:

Дыл дугайында ниити билиглер

- тыва дылдың ужур-дуказын болгаш хүлээлгелерин тодарадыр;
- петроглифтер, иероглифтер, түрктөрнүн орхон-енисей бижиктерин болгаш руниктиг бижикти, төвүт болгаш эрги моол бижиктерни ылгап билир;
- чоннун амыдыралын, үндезин культуразын, төөгүзүн, чаңчылдарын илереткен сөстөрнүн сөзүглелде кирген утказын барымдаалап, словарьлар дуказы-биле тодарадыр;

Сөзүглел

- сөзүглелдин тема, кол бодал, тургузуг болгаш янзыларынын (тоожуушкун, чурумал, угаап боданыышкын) аайы-биле сайгарар;
- сөзүглелди уткалыг кезектерге чарар (утказы, кол бодал);
- план (бөдүүн, нарын, тезистиг), конспект, аннотацияны бижип тургузар;
- хевир, стиль, жанр талазы-биле ылгалдыг сөзүглелдерни уткалыг, дес-дараалашкак, харылзаалыг, темага дүгжүп турар кылдыр тургузар;
- бижимел чугааны үнелеп, эде тургузуп шыдаар; бодунун тургускан сөзүглелдерин сөзүглелдин тургузуунга хамаарышкан негелделер ёзугаар тургузар болгаш хоюглаар;

- сөзүглелдин уткалыг кезектерин (микротемазын) ылгаар;

Дылдың ажыглалының аайы-биле хевирлери

- чугаа, эртем, публицистика, албан-херек болгаш чечен чогаал стильдеринин сөзүглелдеринин онзагайларын ылгаар;
- чугаа стилинин хевирлеринин (чугаалажыры, маргылдаалыг айтырыгны шиитпирлээри-биле дискуссияга киржири, чугаалаары, амы-хууда чагаалар) болгаш чечен чогаалдың дылын ылгаар болгаш онзагайларын тодарадыр;
- сөзүглелдин кайы стильге (ном, чугаа) хамааржырын айтыр;
- аңгы-аңгы стиль, жанр, чугааның кайы-бир хевиринге сөзүглелдерни тургузар: тезис, үнелел, улус мурнунга чүве чугаалаары, илеткел, чагаа, шынзылга, билдириишкин, резюме, кандыг-бир чүвениң тайылбырынга киржири, интервью, орук демдеглелдери, солунга статья дээш о.ө.;
- бодунуң болгаш өске улустуң чугаазында хажыттырган чугаа нормаларын эскерип, аңаа үнелелди бээр, улуг эвес дыңнадыг, илеткел, реферат-биле улус мурнунга чүве чугаалаар.

ТЕМАЛЫГ ПЛАННААШКЫН
5 КЛАСС (68 ШАК)

Блок	Тема (ооң иштинче кирип турар билиглер)	Шак саны ниити б/ш тема аайы- биле	Өөреникчилерниң кылыр ажыл-чорудулгазының кол хевирлериниң чижек тайылбыры
Дыл дугайында ниити билгелер	Тыва дыл дугайында	1	Дыл - кижилерниң харылзажыр чугула чепсээ деп угаап бодаар. Тыва дылдың ниитилелге уjur-дузазын тайылбырлаар.
Дыл дугайында эртемниң кезектери	1-4 класстарга өөрөнгөн чүүлдеринге катаптаашкын	Ниити шагы - 4	Үннер болгаш үжүктөрни ылгаар.
	Үн болгаш үжүк.	1	Чүве ады, демдек ады, арынның ат оруннарын өске чугаа кезектеринден ылгаар.
	Чугаа кезектери	1	Чүве аттарын падежтерге, саннарга өскертир, айтырыын шын салыр.
	Сөс каттыжыышкыны болгаш домак.	1	Домакта кол сөс, сөглөкчини тывар. Чүве ады-биле илереттинген кол сөстү тодарадыр.
	Сөзүглел	1	Кылыг сөзүн арыннарга болгаш саннарга өскертир.
	<i>Диктант</i>		Бөдүүн домактарны тургузар.
Чугаа болгаш чугаалажып харылзажыры	Чугаа чорудулгазы. Чугаа культуразы	Ниити шагы – 2	Диалог болгаш монологту ылгаар.
	<i>Диалог дугайында билег.</i>	1	Аас чугааны (айтырар-харыылаар, сонуургалын оттуруп чугаалажыр, бодал солчур) чорудар, аңаа киржир. Аас болгаш бижимел монологту (тоожуушкун, чурумал, угаап бодолуушкун) тыварар.

